

kozhatnak Ady magyarázóí, de a sokféle nézet között egyik legerőltetettebb magyarázat Földessyé lesz.

Az újat, nagyot mondani akarás, mely Földessy gondolkodását jellemzi, áttérjed egész előadására is. A magyar nyelv törvényeivel oly kevéssé törődik, képzőinket oly lehetetlen módon alkalmazza, mondatait annyira teletömi idegenszerű és idegen szavakkal, hogy tanulmánya sokszor inkább fordításnak, mint eredeti munkának tűnik föl. Az egyéni önkény, melyet Földessy oly önkényesen magyarázott, arra figyelmeztet bennünket, hogy a fejlődés biztos alapját az irodalomban is a szellemi élet törvényei s a letűnt korok eredményei szolgáltatják.

PAPP FERENCZ.

Gyöngyösi István összes költeményei II. A M. T. Akadémia megbízásából közzéteszi *Badics Ferencz*. Régi M. Költők Tára. XVII. századbeli költők. Bpest, M. T. Akadémia, 1921. 8-r. 504 l. Ára 300 kor.

A hét esztendővel ezelőtt megjelent első kötet folytatásaként veszi az olvasó itt Gyöngyösi négy művét: *Kemény emlékezetét*, a *Kesergő nymphát*, *Thököly házasságát* és *Proserpina elragadtatását*. A legutóbbi Gyöngyösinek ifjúkori munkái közé tartozik s csak 1917-ben került napfényre a kecskeméti ref. kollégiumnak egy gyűjtélkes kézirati kódexéből. Badics Ferencz, Gyöngyösi tudós kiadója, ez ismeretlen mű szerencsés fölfedezője, 1918 májusában beszámolt leletéről a M. T. Akadémiának s nemcsak Gyöngyösi szerzőségét tisztázta végérvényesen, hanem iratásának idejét (1670, tehát a *Murányi Venus* és *Kemény emlékezete* közt), valamint tárgyi forrásaihoz, Claudianushoz és Ovidiushoz való viszonyát is megállapította. (Badics F.: *Gy. I. ismeretlen elbeszélő költeménye*. Akad. Értek. XXIV. 1. 1921). Gyöngyösi összes munkáinak most megjelent II. kötetében előttünk van a teljes szöveg, s igazat kell adnunk Badicsnak, hogy ez ókori mondának feldolgozása a költőnek legjobb művei közé tartozik s művészi tekintetben közelebb áll *Kemény emlékezetéhez*, mint a *Murányi Vénushoz*. A tárgyi alakításban Gyöngyösinek természetesen kevés érdeme van, mert ezt készen kapta; de ugyesen toldotta ki Claudianus csonka költeményét Ovidiusból. A mi valóban Gyöngyösié: a gazdag nyelv, színes és hangulatos képeivel, a pompás verselés, a kifejezés fordulatossága méltán gyönyörködteti az olvasót. A többi ismert költeménynek szövegkiadása, a minden változatról beszámoló jegyzetek, a könyvészeti anyag áttekinthető rendje, a forráskritikai kimutatások s a többi költeménnyel rokon helyek feltüntetése, szóval az egész szövegvizsgálati készület méltán dicsérik Badics avatott tudományát. Többi közt világosan látjuk most *Kemény* 1693-iki két löcsei kiadásnak viszonyát, melyek közül a második: az Akadémia-Ráday-féle felemás, azaz az Es ívig az első kiadás fennmaradt íveiből, onnan végig az 1713-iki kiadás íveiből áll. — A *Kesergő nympa* görögös címéről, a sokat vitatott *Palinodiáról* szólásban, úgy látszik elkerülte figyelmét Dézsi Lajos megjegyzése, melyben kétségtelenül megállapította, hogy ez magának az ajánlólevélnek szövegéből kitűnőleg sem jelenthet mást, mint «újraéneklést». (IK. XXIV. 8—10 l.) — Ha valami ellen, akkor a kötet végén álló mutatók ellen lehetne némi kifogást tenni; a nyelvi és szótári érdekeket szolgáló szómutató nagyon szűkszavú; sok benne olyan adat, a mi a tárgymutatóba való volna; előfordul

olyan adat, a mi a szövegben nincs (pl. csend; csendesség h.); egyes szavak csak az összetételben vannak feltüntetve, külön nem (hab l. elme-habja, cáfól l. hátracáfól l.); hibás lapszám is akad, mely nem igazítja átba az embert. Czélszerű volna az utolsó kötethez mind a három kötetre szóló külön névmutatót készíteni, a tárgy- és szómutatót pedig egyesíteni. Reméljük, hogy a Gyöngyösi művét befejező kötet nem késik soká, s végre teljes kiadásunk lesz belőle.

TOLNAI VILMOS.

Várdai Béla: *Katholicizmus és irodalom*. Budapest, Szent-István-Társulat, 1921. 8-r. 83 l. Ára 40 K.

A czímbebeli kapcsolatot fejtegető ezikk, a költő Zrinyiről s Pázmányról egy-egy kisebb tanulmány: a füzet tartalma. A szerző hitvallása szerint: irodalomnak, kritikának, irodalomtörténetnek csak javára válhat a kath. szellem érvényesülése, s összeegyeztethető, sőt azonos a művészet és igazság követelményeivel. Ily hittel méltatja s állítja (méltán!) eszményül az új magyar kath. irodalom elé Pázmányt és Zrinyit.

Nyíltsága, komoly hite, tolerantiája; tiltakozása a hivatlanság oda-csődülése ellen; irodalmiság és művészet saját érdekeit tiszteletben tartó körültekintése becsülést érdemel ma, mikor rosszhiszemű czélatok is a tárgyilagosság álarczával szeretnek érvényesülni. De e hitvallás a katholizmus belügyévé teszi meg az irodalmat: hiszen dogmahűség kánonjával is ítél. Pl. a házasság szentségének dogmai szempontjából kifogásolja Gyulai itéletét egy francia vigjáték lélektani megoldásáról. Csakhogy akkor mit állítunk szembe az elfogult, vagy közönséges pártkritikával (a mit ő is megvet)? Jóhiszemű, körültekintő, de felekezeti kritika az övé is. Más felekezeti fennakadhat rajta. Nem kíván hatni hitfelei körén túl? Úgy látszik. Másként nem sürgethetne irodalomtörténetet is (mi csak «tudományos» lehet) «kath. jellegűt». Nem jobb-e a katholizmusnak is, ha a kath. író spontánul érvényesíti az alkotásban hitét, etikáját, semmint ha kritikai elméletet fagyaszt ki élő hitéből, s aztán ehhez igazodik? ha Zrinyi, Pázmány nagyságáról mindeneket meggyőz, semmint ha (úgyis tudott) kath. voltak bizonyítgatására fordítja ereje javát? Bizonyos «esztétikai munka» elvégzését óhajtja a szerző Pázmányra nézve; ez kath. szempontból is eredményesebb lenne. S e munkára, valamint egy népszerű Pázmánykiadás rendezésére (mit méltán sürget) nem kevésbé tartjuk őt hivatottnak, mint hitvallásának — kissé doktriner — kritikai érvényesítésére.

HORVÁTH JÁNOS.

Petőfi összes költeményei. Bevezetéssel és jegyzetekkel kiadja Voinovich Géza. I. II. k. Budapest, Franklin Társulat, 1921. N. 8-r. 381, 344. l. Ára 440 K.

Voinovich könyve a Petőfi-évforduló egyik igen értékes terméke. Teljesebben tartalmazza a költő összes költeményeit, mint bármely más előző kiadás. A gyűjtemény Petőfi 1847-iki *Összes költeményein*, valamint a Havas-féle *Végleges, teljes kiadás*on alapul. De felhasználta még a kiadó Baróti Lajos *Petőfi összes költeményei* 1900-iki kiadását is, főleg a *Zsen-*